

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 146

פרשת בלק - ה'תשפ"ג / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן - תניינא תורה י"ז

מה הפירוש שמשמה רבינו כתב את פרשת בלעם / רשעת בלעם כנגד עם ישראל / כיצד רמז בלק על חטא העגל / כשהשור אוכל הוא ממאס את המאכל / האם הקב"ה לא מסתכל על העבירות שישראל עושים / פירוש רבינו שהכונה שעושים טוב ויש בזה גם מה שלא טוב / בשבת קודש אין הקב"ה מסתכל על הרע של האדם / תודה לה' יתברך שזכיתי להוציא 'סיפורי מעשיות' - עוטה אור' / קשר לימוד סיפורי מעשיות לשבת קודש / בשבת יהיה בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה / אפילו ברוחניות ירגיש שכל מלאכתך עשויה / תכלית הבריאה בשביל ישראל, ותכלית ישראל בשביל שבת / עונג ושמחה בשבת קודש / נשמה יתירה באה כדי שיוכל לקיים 'עונג שבת' / עיקר השמחה כשמרגיש שאין לו שום חיסרון / סיפורי מעשיות משנים קדמוניות מ"ג תיקוני דיקנא / שבת הגדול ושבת בראשית / האם בבריאת העולם נבראו ששה ימים או שבעה / שבת היא בחינת 'שנים קדומניות' / בחינת 'ימי קדם' / טעם שעיקר זמן לימוד 'סיפורי מעשיות' הוא בשבת קודש / המעלה הנפלאה שעשה רבינו ב'סיפורי מעשיות' / הלבשת הסוד הנ"ל בתיבות הראשונות של מעשה א' / שמחת שבת היא מבח מה שאז יש ניקיון מחטא ועוון / שבת היא בחינת 'תשובה עילאה' / הטעם שבשבת אין שייכות של חטא ועוון / רחמים פשוטים וגמורים שאין בהם תערוכת דין כלל / "בצר הרחבת ל" / רחמים מתפארת, רחמים גמורים ופשוטים מהבית / ביאור הגמ' גבי השבת 'כילה היא שתרחם' על החולה / עיקר ענין של מציאת נקודות טובות הוא בשבת / בשבת צריך להיזהר מיראה שאינה באה מחירות ושמחה / יראת העונש בחול יראת הרוממות בשבת / מעלת הבושה מרוממות ה' ששומרת על האדם מכל חטא / הבושה בעצמה היא כפרה / בושה שבאה מידיעת גדלות ה' יש בה עונג וחירות / כל אחד נכוה מחופתו של חברו - שכר או עונש / עונג שבת קודש הוא מבחינת 'עתיקא סתימאה' / אפילו הגיהנום שובת בשבת

השיעור לרפואת שלמה של שרון בן נעמי נעמי 'אל נא רפא נא לו'

מה הפירוש שמשמה רבינו כתב את פרשת בלעם

א. בפרשת בלק מסופר על בלק ובלעם שרצו לקלל את עם ישראל, ולבסוף בלעם בעל כרחו מברך את עם ישראל - כתוב בגמרא (בב"ב יד:), שמשמה רבינו כתב שלושה ספרים: ספר שלו, ופרשת בלעם, וספר איוב. ומה החידוש שמשמה כתב פרשת בלעם? הרי משה כתב את כל התורה? פירוש אחד: כל הדיבורים שבין בלק לבלעם, והברכות שברך בלעם את ישראל, כל זה ישראל לא שמעו, אלא נודע למשה רבינו בנבואה. ויש פירוש פחות מוכר, שזו לא פרשת בלעם שלנו, אלא היה ספר יותר ארוך מהמעשה של בלעם, ואין לנו אותו.

רשעת בלעם כנגד עם ישראל

ב. בלעם היה נכד של לבן, וכמו שאומרים בהגדה של פסח "לבן הארמי ביקש לעקור את הכל" - כך גם בלעם ממשיך דרכו מנסה כל הזמן להשמיד ולכלות לעם ישראל. מובא בגמ' סוטה (דף יא.) שבלעם היה מהשלושה שנתנו את העצה (שמות א, כב): "כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיֵּאֲרָה תִשְׁלַיְכֶהוּ". בלק שכר את בלעם לקלל את ישראל, אבל בלעם הלך ברצון רב לקלל את ישראל בפיו, וכמו שכתוב (כב, כא): "וַיֵּלֶךְ עִם שָׂרֵי מִצְרָיִם, פִּירֵשׁוּ - לֵיבֹו כְּלִיבִם שׁוּוּהוּ" (במדבר רבה כ, יב). וכן פירש"י (שם יא): "ובלעם היה שונאם יותר מבלק" - (בלק אמר זאגרשני ובלעם אמר זגרשתיו) - והקב"ה שמר את ישראל מהם.

כיצד רמז בלק על חטא העגל

ג. רבי יעקב אבוחצירא (ס' מחשוף הלבן) אומר דבר נפלא: איך בלעם הקוסם והמכשף הגדול היתה לו בכלל מחשבה שהוא יוכל להזיק לעם ישראל, הרי הוא רואה ויודע שזה הזמן שעם ישראל למעלה, כמו שבלעם אמר בעצמו (במדבר כג, כב): "אֵל מוֹצִיאִם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפַת רָאִם לוֹ". ותירץ רבי יעקב על פי הפסוק (שם כב, ד): "עֲתָה

ילחכו הקהל את כל סביבתינו בלחץ השור את ירק השדה" - בפסוק זה בלק רצה להזכיר את חטא העגל, כתוב (תהלים קו, יטב) "יַעֲשׂוּ עֵגֶל בְּחֶרֶב וַיִּשְׁתַּחֲוּ לַמַּסְכָּה, וַיִּמְירוּ אֶת כְּבוֹדִם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב" - חטא העגל נזכר שור אכל עשב, ואת החטא הזה רצה בלק להזכיר ולקטרט.

כשהשור אוכל הוא ממאס את המאכל

ד. כשהשור אוכל כל האוכל נהיה מאוס מאוד, כמובא בגמרא (שבת קמ:): "נוטלין מלפני בהמה שפיה יפה ונותנין לפני בהמה שפיה רע" - חמור הוא בהמה שפיה יפה, ושור הוא בהמה שפיה רע. מסביר רש"י: החמור אינו מטיל רירין באכילתו, ואין האוכל נמאס, (ולכן מותר בשבת לתת אוכל מחמור לשור ולא להיפק). אבל השור פיו מלא רירים, ואין דבר מבוזה יותר מאשר - שור שאוכל עשב, וזה מה שהיה בחטא העגל.

יש ראייה יפה לדברי ר' יעקב אבוחצירא מהמשך הפרשה, כתוב (במדבר כד, א): "וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶל הַמַּדְבָּר פְּנִיּוֹ, אֹמֵר תַּרְגוּם יוֹנָתָן: 'וַיִּשְׁוּי לְמַדְבָּרָא אֲנָפוּי לְמַדְבָּר עֲלִיהוֹן עוֹבְדָא דְעֵיגְלָא דְעַבְדוּ תַמְן', בלעם אומר: אם אני יזכיר עוון העגל, ממילא כבר תחול קללה. וכן גם חשב בלק להזכיר את עוון העגל, כדי שתחול חס ושלום קללה.

האם הקב"ה לא מסתכל על העבירות שישראל עושים

ה. וזהו שאומר בלעם (שם כג, כא): "לֹא הִבִּיט אֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בַּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהָיו עֲמוֹ וַתְּרוּעַת מְלֹךְ בּוֹ" (פסוק שאומרים במוסף של ראש השנה ב'שופרות'), אומר רש"י: "לא הביט הקב"ה און שביעקב, שכשהו עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם, להתבונן באוניות שלהם ובעמלן, שהן עוברים על דתו, ע"כ. ומשמע שכביכול הקב"ה לא מסתכל על העבירות שישראל עושים. והדבר תמוה הרי יש דין ויש דיין, וכמובא בגמרא (בבא קמא סוף דף ג.) אמר ר' חנינא: "כל האומר הקב"ה וותרן - יוותרו חייו, א"כ מה הפשט 'לא הביט און ביעקב', שהקב"ה לא מסתכל בעוונותיהם? ועוד דרשו שם בגמ' על הפסוק (תהלים ג, א) "וַיִּסְבְּבוּי נַשְׁעֵרָה מְאֹד" שהקב"ה מדקדק עם צדיקים אפילו על שינוי כ'חוט השערה'.

פירוש רבינו שהכונה שעושים טוב ויש בזה גם מה שלא טוב

ו. והנה לשון רבינו בליקוטי מוהר"ן (תניינא תורה י"ז) כשהוא מביא את הדבר הזה, הוא כותב כך: דַּרְךְ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ לְהִבִּיט עַל הַטּוֹבוֹת שְׁעוֹשִׁין, וְאֵף שְׁנִמְצָא בָהֶם גַּם בֶּן מַה שְׂאִינוֹ טוֹב, אֵינוֹ מְסַתְּבֵל עַל זֶה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (במדבר כג, כא) "לֹא הִבִּיט אֶן בְּיַעֲקֹב", (עין תנחומא בלק י"ד ובתנא דבי אליהו רבה פ"א), עכ"ל. ומשמע שרבינו מפרש, כשאדם עושה טוב, רק שתוך הטוב יש איזה רע, כגון שעושה צדקה אבל הוא מתגאה בה, מאבד את שכרו, או כל מצוה שמעורבת עם עבירה, יהיה עונש על חלק העבירה. ובפרט אם זו 'מצוה הבאה בעבירה'.

בשבת קודש אין הקב"ה מסתכל על הרע של האדם

ז. והיישוב לזה הוא על פי מה שכתב ר' נתן בליקוטי הלכות (שבת ז, מה), וז"ל: שֶׁבֶת בְּחִינַת שְׁמֹחָה וְחֻדָּה, כִּי בְּשֶׁבֶת מְתַבְּטְלִים כָּל

מלאכתי עשויה, ולא חסר לי דבר, אלא גם ברוחניות ידמה בעיניו שכל מלאכתו עשויה, שכביכול אני כבר צדיק וכו'.

תכלית הבריאה בשביל ישראל, ותכלית ישראל בשביל שבת

יב. רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תניינא תורה ל"ט), וז"ל: באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא השם יתברך את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד וכו'. והכל באשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל. וישראל בעצמו, עקר בריאתו – בשביל פחינת 'שבת' שהוא התכלית, כי שבת הוא 'תכלית מעשה שמים וארץ', שהוא פחינת 'עולם הנשמות' (הקדמת ה"ה דף א: וזה תרומה קלוג), שהוא 'עולם שכלו שבת', ושם ישיגו את השם יתברך פראוי, בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, עכ"ל.

עונג ושמחה בשבת קודש

יג. וענין השבת הוא שנתענג על ה' בשבת קודש, כמו שכתוב (ישעיה נח, יב) "וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֵג לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד וגו', אַז תִּתְעַנֵּג עַל ה'". להתענג על ה', זה על ידי השמחה הגדולה בשבת. כתוב בפסוק (במדבר י, ז): "וּבְיוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חַדְשֵׁיכֶם וגו'" מה זה "וּבְיוֹם שִׁמְחַתְכֶם"? אומר הספרי – זה יום שבת קודש. כלומר, עיקר המושג של 'שמחה' – זה ביום שבת קודש. מרן כותב ב'בית יוסף' (סימן רפ"א) שעל פי דברי הספרי האלו אומרים בתפילת יום שבת: "יִשְׁמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֲנֵג עִם מְקַדְשֵׁי שַׁבְעִי" – כי עיקר השמחה היא בשבת.

נשמה יתירה באה כדי שיוכל לקיים 'עונג שבת'

יד. וכיון שעיקר ענין שבת הוא להיות בשמחה גדולה, ותענוג גדול, לכן בשבת הקב"ה נותן לאדם נשמה יתרה. ומה זה נשמה יתרה שיש בשבת? פירש רש"י בביצה (דף טז), וז"ל: 'נְשַׁמָּה יִתְרָה' – רָחַב לֵב לְמִנוּחָה וּלְשִׁמְחָה, וְלִהְיוֹת פְּתוּחַ לְרוּחָה, וְיֵאבֵל וְיִשְׁתַּה וְיֵאֵן נִפְשׁוֹ קֶצֶה עָלָיו, עכ"ל. כלומר, הנשמה היתרה הרוחנית באה לאדם כדי שיאכל את מעדני שבת, שע"ז יקיים עונג שבת.

והדברים מתבארים בדברי האור החיים הקדוש בריש פרשת ויחי (בראשית מז, כח), וז"ל: תמצא כי המין המאשר ההוא (עם ישראל), ימצא לבחינת הדאגה והעצבון והשפלות, כי ממקום השמחה והמנוחה והגדולה באה. והנה לאות בין עניניו (כלומר, ראייה לדבר) – 'יום שבת למנוחה' אשר צוה ה' את בני ישראל, והוא לטעם נשמה יתרה, וליצד שממקום עליון באה, יצו ה' להרחיק הגיון והפעם ולקרא לשבת ענג, עכ"ל.

עיקר השמחה כשמרגיש שאין לו שום חיסרון

טו. והטעם למה שמבואר במכילתא שצריך להיות בעינו כאילו כל מלאכתו עשויה ואינו חסר שום דבר, כי הנה מבואר בסיפורי מעשיות (מעשה י"ג ביום השני בדברי החרש), וז"ל: וְאֶפְלוּ כָּל הַשְּׂמֻחוֹת שְׁבָעוּלָם כְּלָם הֵם רַק מִחֻמַּת הַחֶסְרוֹן, שְׁשֻׁמַּח עַל הַחֶסְרוֹן שֶׁחָסַר לוֹ וְנִתְמַלֵּא, עכ"ל. וא"כ מובן היטב דברי המכילתא, שהתנאי לשמחה אמיתית של שבת, הוא כשירגיש שכל מלאכתו עשויה ואין לו שום חיסרון. רק שודאי לא מספיק מה שאין לו שום חיסרון בגשמות, כי

הדינים, כמו שכתוב (בוהר פרשת תרומה ח"ב דף קלה): וְכָל שְׁלֹטְנֵי רוּגְזֵין וּמְאִירֵי דְדִינָא בְּלִהוֹן עֲרָקִין וְאִתְעַבְרוּ מִנְהָ, וְה' יִתְבָּרַךְ מִסְתַּבֵּל אֲזַ (בשבת) רק על הטוב שבישראל. עוד כתב ר' נתן (תחומין ג, א), וז"ל: בְּשַׁבַּת קָדֵשׁ מִתְבַּטֵּל שְׁלִיטַת הַסְטֵרָא אַחֲרָא וְהַחִיצוֹנִים וְכוּ', כִּי אֲזַ בְּשַׁבַּת נִתְעוֹרְרִין חֲסֵדִים גְּדוּלִים וְרַחֲמִים רַבִּים בְּלִי שְׁעוֹר, וְאֲזַ נִתְגַּלִּין דְרַבִּי ה' וְחֲסֵדֵי הָאֱמִתִּים וּמְאִירִין בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אֲשֶׁר דְרָפוּ יִתְבָּרַךְ הוּא לְבָלִי לְהִסְתַּבֵּל עַל הָרַע שֶׁל הָאָדָם רַק לְהַבִּיט וּלְהִסְתַּבֵּל עַל הַטוֹב שָׁבוּ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים סו, יח-יט) "אֲנִן אִם רָאִיתִי בְּלִבִּי לֹא יִשְׁמַע ה', אֲכֹן שָׁמַע אֱלֹהִים וְכוּ'". וכמו שכתוב "לֹא הִבִּיט אֲנִן בְּעַקֵּב וְלֹא רָאָה" וכו'. וכמו שכתוב (בדברי רבינו הנ"ל) "דְרָךְ ה' יִתְבָּרַךְ" וכו' שְׁמַדְבֵּר שֶׁם מְקַדְשֵׁת שַׁבַּת, עכ"ל. ומבואר שענין זה שאין הקב"ה מסתכל על הרע של בני אדם, הוא דוקא בשבת קודש.

תודה לה' יתברך שזכיתי להוציא 'סיפורי מעשיות' עוטה אור'

ח. היום זה יום גדול בשבילי, ברוך ה' זכינו להוציא לאור ספר חדש 'סיפורי מעשיות' – עם רמזים 'עוטה אור'. ידוע בברסלב אצל אנשי שלומנו שעיקר הלימוד בספר הקדוש 'סיפורי מעשיות' הוא בשבת קודש, וברוב בתי כנסיות של ברסלב בקידוש של שבת אחרי תפילת שחרית בבית הכנסת, לומדים סיפורי מעשיות. ויש להבין קצת, מה ענין סיפורי מעשיות משנים קדמוניות אל שבת קודש, ויש בזה כמה ביאורים ונציע ביאור אחד.

השר לימוד סיפורי מעשיות לשבת קודש

ט. רבינו מגלה בתורה י"ז (הנ"ל) שראוי לשמוח מאוד בשבת קודש, וז"ל: וְהַפְּלִל, שְׁצַרִּיף לְנַהֵג שְׂמִיחָה גְדוּלָה בְּשַׁבַּת קָדֵשׁ, וּלְבָלִי לְהִרְאוֹת שׁוֹם עֲצִבוֹת וּדְאָגָה כְּלָל. רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתיה, הן מלבושים כפי מה שיוכל, ע"כ. בגמ' (ברכות דף נ"ג), כתוב ששבת היא אחד מששים מעולם הבא, וזה המקור למה שאומרים 'שבת היא מעין עולם הבא'. ומחמת זה יש שמחה גדולה ביום השבת, כי בשבת קודש יש בחינת 'מעין עולם הבא'.

בשבת יהיה בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה

י. אומר המכילתא (יתרו בחודש ז, הובא ברש"י שמות כ, ט), וז"ל: בְּשַׁבְּתוֹבֵא שַׁבַּת, יְהֵא בְּעֵינֵיךָ כְּאִילוּ מְלֵאכְתְּךָ עֲשׂוּיָה, שְׁלֵא תִתְרַחַר אַחַר מְלֵאכְתְּךָ, עכ"ל. דהיינו, שצריך שהשמחה בשבת תהיה גדולה, עד שיהיה בעיניו כל מלאכתו עשויה, לא חסר לי שום דבר, ואין לי שום דאגות, הכל מסודר וטוב.

אפילו בחינות ירגיש שכל מלאכתו עשויה

יא. וחידוש גדול כתב בעל מאור עינים (ריש פרשת כי תשא), על דברי המכילתא הזו, וז"ל: והאדם צריך להיות משכן אליו, ואם לא טהור הוא מחלאת עוונותיו ומעכב השראת שכירתו ברוך הוא, בשבת יסיר מליבו גם דבר זה – שלא יעצב על זה, רק ישמור שבת כהלכתו, וישמח בה' יתברך – שלפניו הוא רעוא דרעוין (רצון שברצונות) ושמחה, עכ"ל. כלומר, לא רק שבגשמות יחשוב שכל

המעשה' – הם בחינת "בְּקָרֵב שְׁנַיִם", הזמן שלנו, הזמן שנברא בששת ימים.

עם שעיקר זמן לימוד 'סיפורי מעשיות' הוא בשבת קודש

כ. כבר מבואר בלקוטי מוהר"ן (תורה ס'), שענין הסיפורי מעשיות של רבינו, היינו הי"ג מעשיות הקדושות שסיפר רבינו בספר 'סיפורי מעשיות', הם סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, ולכן הזמן שלהם הוא דוקא בשבת קודש, כי שבת קודש היא הבחינה של המשיכה של הזמן של שבת הגדול, השבת שהיתה קודם בריאת העולם, היא הבחינה של 'שבת בראשית' שיש לנו בכל שבת, ולכן הזמן המיוחד ללמוד 'סיפורי מעשיות משנים קדמוניות' הוא בשבת קודש.

המעלה הנפלאה שעשה רבינו ב'סיפורי מעשיות'

כא. מהחכמה עילאה של רבינו הקדוש בספר 'סיפורי מעשיות', היא לקחת את הסודות הגבוהים שקדמו לבריאה, שהם בחינת 'שבת הגדול' – שבת של 'ספירת הבינה' (לא רק 'שבת בראשית' שהיא בספירת המלכות), שהיא גבוהה מהתורה, והיא קדמה ל'בְּרֵאשִׁית' – בְּרֵאשִׁית, ואלו סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, ואת הסודות הגבוהים האלה רבינו הכניס אותם "בְּקָרֵב שְׁנַיִם", כלומר, בהתלבשות של מעשה 'מאבידת בת מלך' 'ממלך וקיסר' וכו', בכל המעשיות הקדושים האלו, רבינו לקח סיפורים גבוהים שהם 'משנים קדמוניות' – והלביש אותם במעשיות ששייכות בזה העולם שנראה כמו "בְּקָרֵב שְׁנַיִם".

וכפי הנ"ל זהו גם ענין שבת קודש, לקחת את הבחינות הגבוהות של קודם הבריאה, קודם הצמצום, קודם המציאות של פגם חטא ועוון, קודם 'מיעוט הירח' וכו', להביא אותם אלינו אל 'שבת בראשית' השבת שאנחנו שמחים בה כל שבוע ושבוע.

הלבשת הסוד הנ"ל בתיבות הראשונות של מעשה א'

כב. הסוד הגדול והנורא הזה כבר נרמז במילים הראשונות של המעשה הראשון. שאומר רבינו הקדוש, וז"ל: מַעֲשֵׂה בְּמִלְךְ אֶחָד, שָׁהָיוּ לוֹ שְׁשֵׁה בָּנִים וּבַת אֶחָת. וְאוֹתָהּ הִבֵּת הָיְתָה חֲשׂוּבָה בְּעֵינָיו מְאֹד, וְהָיָה מְחַבְּבָהּ בְּיֹתֵר וְהָיָה מְשַׁעֲשֵׂעַ עִמָּה מְאֹד, ע"כ. אחד הרמזים במילים הקדושות האלו, הם על ששת ימי המעשה ויום השביעי שבת קודש, כל הששה ימים במשך כל המעשה לא נזכרים, העיקר זה רק שבת קודש, הבת אחת שהיא שבת קודש, המלך אחד שהוא הקב"ה בעצמו, היה מחבב את שבת יותר מהכל, כי שבת היא מעל הכל, שבת באמיתות היא מעל הששה ימים אפילו שהיא באה אחריהם, כי אפילו הזמן של 'שבת קודש' הוא לא מזמן הבריאה של 'ששה ימים', אלא הוא מהזמן של קודם הבריאה, מבחינת 'ימי קדם' מבחינת 'שנים קדמוניות'.

שמחת שבת היא מכח מה שאז יש ניקיון מחטא ועוון

כג. ועתה נוכל להבין את מקור שמחתנו הנפלאה בשבת קודש, כי שבת נמשכת מהזמן הגבוה של קודם הצמצום, קודם מיעוט הירח, קודם חטא אדם הראשון, קודם כל דבר ששייך להיפך השמחה. ולכן שבת בעצמה יש בה ניקיון מחטא ועוון, עד שעל שבת קודש נדרש

אם יש לו הרגשה של חסרונות ברוחניות, איך יהיה שמח? לכן צריך שירגיש בשבת שאין לו שום חיסרון אפילו לא ברוחניות.

סיפורי מעשיות משנים קדמוניות מ"ג תיקוני דיקנא

טז. הזכרנו שבברסלב נוהגים ללמוד בספר סיפורי מעשיות ביום שבת. רבינו כתב בספר 'סיפורי מעשיות' י"ג מעשיות שם סיפורי מעשיות 'משנים קדמוניות' – כלומר קודם בריאת העולם, כי יש סיפורי מעשיות שהם בחינת 'בְּקָרֵב שְׁנַיִם', (ע' לקוטי מוהר"ן תורה ס'), אבל אלו מעשיות גבוהות מאוד מבחינת 'עתיקא סתימאה' שהם בחינת 'שנים קדמוניות'. וזהו שמכוון שסיפר רבינו הקדוש י"ג מעשיות, כנגד י"ג תיקוני דיקנא דעתיקא קדישא, כי שם זה בחינת (מיכה ז, ב) "מִיָּמֵי קֶדֶם", ושם במיכה הם ג' הפסוקים של "מי אל כמוך" – שהם כנגד י"ג תיקוני דיקנא, כידוע מסדר התשליך.

שבת הגדול ושבת בראשית

יז. בענין 'שבת קודש', יש שתי בחינות: יש 'שבת הגדול' ויש 'שבת בראשית', שבת בראשית זו היא השבת הרגילה שיש אותה אחרי ששת ימי החול. אבל שורשה היא בשבת הגדול, שהיא השבת שקדמה לבריאת העולם. והזהר בפרשת בראשית (ח"א דף לט:) דורש בפסוק (בראשית א, א) "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים וְגו'" – וְדָא הוּא 'בְּרֵאשִׁית' – בְּרֵאשִׁית (ברא שש), כלומר שהששת ימים בעצם הם נבראים, וכמו שכתב רבינו בחיי (שמות ב, יא).

האם בבריאת העולם נבראו ששה ימים או שבעה

יח. אבל יש כאן מקום שאלה: הרי בבריאה נבראו שבעה ימים, וזו לא היתה בריאה רק של ששה ימים כי יש לנו שבעה ימים בשבוע, ואם כן מה זה 'בְּרֵאשִׁית' – בְּרֵאשִׁית? והתשובה: יש שבת שהיא מעל הזמן, שהיא בבחינת המציאות של 'אור האין סוף' – בלחודי (לבדו), מה שהיה קודם הצמצום וקודם הבריאה – זה שבת, יום שבת של הקדוש ברוך הוא לבדו. וכמו שדרשה הגמ' (ראש השנה לא.) על שבת, את בחינת השבת דלעתיד לבוא שעליה נאמר (ישעיה ב, יא) "וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא".

שבת היא בחינת 'שנים קדמוניות' בחינת 'ימי קדם'

יט. הבריאה התחילה כשהקב"ה ברא את ששת ימי החול, ששת ימי המעשה, אלא שחידש הקב"ה אחרי ששת ימי המעשה – ונתן לנו את השבת, אבל היא הארה מבחינת 'שבת הגדול', מהשבת שקודם הבריאה, ולכן גם 'שבת בראשית', השבת שאחר ששת ימי המעשה, גם היא בחינת מעל הזמן, ולא שייכת לבחינת הבריאה של ששת ימי המעשה, ולכן בבריאת הזמן נזכר שברא הקב"ה ששה ימים, כי יום שבת בעצמו הוא מבחינת 'שבת הגדול' שקדמה לבריאה. ולכן כל שבת היא בחינת 'מעין עולם הבא', כי נמשכת מהזמן של קודם הבריאה שזה גם בחינת 'עולם הבא'.

אפשר גם לקרוא לשני הזמנים הללו בשמות הנ"ל, כלומר 'שבת' היא בחינת "יִבְשָׁנִים קְדָמְנִיּוֹת" (מלאכי ג, ד), בחינת (מיכה ז, ב) "מִיָּמֵי קֶדֶם". אמנם ימי החול הם בחינת (חבקוק ג, ב) "ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֶךָ יְרֵאתִי ה' פְּעַלְךָ בְּקָרֵב שְׁנַיִם", היינו פועלך – בחינת 'ששת ימי

– שזו בחינת 'שבת' וכנ"ל מדברי רבינו, הרי שמאיר בה 'אור האין סוף' הגבוה – ששם אין שייכות לשום חטא ועוון.

רחמים פשוטים וגמורים שאין בהם תערובת דין כלל

כו. בנוסח של 'פדיון נפש' אומרים: יהי רצון מלפניך שימתיקו הדינים והגבורות הקשות מעל וכו' על ידי פלא עליון שהוא חסדים גדולים ורחמים גמורים ופשוטים שאין בו תערובת דין כלל, אמן. ומכלל הן אתה שומע לאו, שיש רחמים שיש בהם תערובת דין. והדוגמא לזה: יש אדם שה' ישמור נפצע בתאונת דרכים, והכניסו אותו לחדר ניתוח, ופתחו וגילו אצלו בפנים גידול, ועל המקום הם מסירים אותו וגמורים את הסיפור. בא הרופא ואומר לו: 'אתה בכלל ידעת שהיה לך גידול?' והוא אומר: לא ידעתי. אומר לו הרופא: תדע שהתאונת דרכים שעברת זה היה נס, כי בגלל זה עברת ניתוח, ובניתוח גילינו את הגידול כשהוא עדיין קטן, והסרנו אותו, ואילו לא שהיתה לך תאונה, לא היינו יודעים מהגידול הזה, והיה מתפתח באופן ממאיר ח"ו, וכבר לא היה מה לעשות, זה שעברת את התאונה הדרכים, ופתחנו וראינו והוצאנו את זה, על זה אתה צריך לרקוד משמחה.

"בצר הרחבת לי"

כו. כל זה נקרא רחמים שיש להם תערובת דין, כי אפילו שבסוף היה רחמים והמתקה – כי בזכות זה הוא התרפא, אבל עדיין הוא עבר תאונה קשה, ועבר ניתוח והרבה ייסורים. זה הבחינה שדיבר עליה רבינו (ליקוטי מוהר"ן קצ"ה) "בצר הרחבת לי" (תהלים ה, ב) – היינו שגם אפלו בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לנו, כי אם יסתכל האדם על חסדי ה', יראה, שאפלו בעת שהשם יתברך מצר לו, גם בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לו, ומגדיל חסדו עמו. אבל לעומת זאת, רחמים שאין בהם תערובת דין, זה שאין דין בכלל, שלא עבר בכלל תאונת דרכים, ואין לו שום גידול, והכל טוב אצלו – זה רחמים גמורים ופשוטים שאין בהם תערובת דין כלל'.

רחמים מתפארת, רחמים גמורים ופשוטים מהכתר

כת. נמצא, שיש שתי בחינות של 'רחמים', רחמים גמורים ופשוטים שאין בהם תערובת דין כלל', ויש רחמים שיש בהם תערובת דין, שהקב"ה ברחמיו נכנס עימנו לפנינו משורת הדין. והמקום שאנחנו רואים זאת בספירות אנחנו אומרים: "אברהם בחסד, יצחק בגבורה, יעקב בינתיים". מה פירוש יעקב בינתיים? יעקב הוא בין אברהם ליצחק, הבחינה שהוא בין החסד לבין הגבורה, כי יעקב זה ספירת התפארת. והפנימיות של ספירת התפארת זה 'רחמים'. כתוב בפתיחת אליהו: "חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא, תפארת גופא... משפט עמוך דאמצייתא" – מצד אחד התפארת זה המקום של המשפט, אבל מצד שני יש שם רחמים. ולכן זה רחמים שיש בהם תערובת דין, אלא שהקב"ה נכנס בשבילך לפנינו משורת הדין – שזו בחינת מידת הרחמים. וזה בחינת 'ספירת התפארת'. רבינו מסביר בליקוטי מוהר"ן (תורה ק"ה) שעל הרחמים שיש בהם תערובת דין, יש רחמים דעתיקא סתימאה, שזה רחמים שהם מהכתר העליון, שאין בהם שום תערובת דין כלל. וזו הבחינה של שבת קודש.

הפסוק בפרשתנו (במדבר כג, כא): "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו", כמו שביארנו לעיל. וכשנקיים לגמרי מכל חטא ועוון, זה עצמו גורם שמחה גדולה מאוד, כי כל העצבות היא רק מעוונות, כמבואר בלקוטי הלכות הנ"ל.

שבת היא בחינת 'תשובה שילאה'

כד. רק עדיין צריך לבאר את זה בעצמו, את קשר הענין בין שבת קודש לבין הבחינה הזאת של "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל" – שהקב"ה בשבת לא רואה כביכול את העוונות שלנו. רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ו' ותורה ע"ט) ששבת זה בחינה של תשובה – כמ"ש (דברים ה, ל): "ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו", ושבבת – כמו אותיות 'שבת', ע' ה' אלהיך ממש, וכמו שדרשו בגמ' (יומא סוף פ"ו), אמר רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר (הושע יד, ב) "שובה ישראל עד ה' אלהיך". וזו התשובה הגבוהה ביותר בחינת 'תשובה שילאה'.

רבינו מסביר שם, שיש תשובה של ימות החול ויש תשובה של שבת, וההבדל ביניהם, שתשובה של ימות החול – זה בחינת 'אסור ומותר' פטור חייב' טמא וטהור' – כלומר, רגע מלאך רגע גלח' – רגע אתה בתשובה אתה באורות, ורגע אתה בשאול תחתיות ומתחתיות, מה לעשות?! כמה פעמים אנחנו עושים תשובה, ואנחנו יודעים לצערנו – שאנחנו יכולים שוב ליפול בחטא, ועדיין אין לנו תשובה שלימה שהגדיר אותה הרמב"ם (הל' תשובה ב, ב) "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמר בלבו שלא יעשה עוד ... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" – זו כבר תשובה גבוהה, זו 'תשובה של שבת'. אבל לצערנו עדיין אנחנו בבחינת 'תשובה של ימות החול' – עדיין אנחנו לא במדרגה שיעיד עלינו יודע תעלומות, אולי יש דברים מסוימים שזכינו לעשות עליהם תשובה שלימה, אבל לא על הכל.

הטעם שבשבת אין שייכות של חטא ועוון אצילנו

כה. תשובה של שבת – זו תשובה שלמה שיש בה נייחא, שאין בה כבר יותר שייכות לחטא ועוון, כי זהו כל ענין של שבת שהוא בא מבחינת הזמן של קודם החטא, מזמן שאין שום שייכות של חטא, ולכן התשובה של שבת היא ג"כ בבחינה הזו שאין שום חטא ועוון. אכן מונח כאן עוד ענין, שבשבת בעצמה כולנו דומים לפני הקב"ה כאילו אין בנו שום חטא ועוון, שאין בנו שום חיסרון, כי כמו שהקב"ה מבקש מאיתנו שננהג בשבת, וכדברי המכילתא שתהיה כל מלאכתנו עשויה, וביאר המאור עינים שהכוונה אפילו ברוחניות, כך גם הקב"ה מסתכל עלינו, כאילו כל מלאכתנו עשויה בלי שום חיסרון – שאין בנו שום חטא ועוון, וכמו שכתוב "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל".

ונסביר יותר: כשמושכים הארה של שבת מהמקום הגבוה של אור האין סוף, שהוא מאיר בעוצמה ביום שבת קודש, כבר אין שום שייכות לחטא ועוון, כי כל מה ששייך חטא ועוון, זה רק במקום שיש בו מציאות של טוב ורע, וזה שייך רק אחרי הבריאה, אבל בשבת קודש שהיא 'מעין עולם הבא' שהיא בחינת: "ושבת עד ה' אלהיך"

ביאור הגמ' גבי השבת 'יכולה היא שתרחס' על החולה

כט. הגמרא בשבת (סוף דף יב.) אומרת שכשנכנסים לבקר את החולה בשבת אומרים: 'יכולה היא שתרחס'. ומי זו? השבת. השבת היא זו שמרחמת על החולה לרפאותו. ולפי מה שהסברנו זה ממש נפלא: כל ענין שבת קודש זה 'רחמים גמורים ופשוטים שאין בהם תערובת דין כלל, ולכן אפילו שעל פי דין יש לחולה בעיה, וגם אם תיכנס לו לפניו משורת הדין, זה לא ירפא אותו לגמרי, כי יש לו עדיין עוונות וחובות. לעומת זאת ברחמים פשוטים שאין בו תערובת דין כלל, זו בחינת: 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל', זה בחינת שבת קודש, ולכן אומרת הגמרא: 'יכולה היא שתרחס'.

עיקר ענין של מציאת נקודות טובות הוא בשבת

ל. רבי נתן כותב בליקוטי הלכות (תחומין ו, ג), וז"ל: עקר זה הדרך הקדש של 'אזמרה' וכו' (היינו למצוא נקודות טובות), מאיר בשלמות בשבת קדש, כי אז מתבטל שליטת הסטרא אחרא והחיצונים ונתבטל כל העצבות והמרה שחורה, שהם בחינת תקפא דדינא, עכ"ל. ביום חול כשאתה מוצא נקודות טובות בחבר, זה עדיין רחמים עם תערובת דין, כי כמה שאני מוצא נקודות טובות יש עדיין גם רע – רק שאני דן לכף זכות, אבל הבחינה של: 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל' – שלא לראות את הרע בחבר, זה כבר מדרגה יותר גבוהה, כי זה לא רק לדון לכף זכות, שיש רע ויש טוב, ואני מכריע אותך לכף זכות, אלא שאני לא רואה בכך רע כלל. כמו החתן והכלה, שאצלם הכל מושלם ויפה בבחינת (שיר ד, ז): 'כלך יפה רעיתי ומום אין בך', בחינת אתרוג (ע' שיחות הר"ן פ"ו) – שהוא ב'מלכות', שזאת הבחינה של שבת קודש – שאין בו תערובת דין.

בשבת צריך להיזהר מיראה שאינה באה מחינת ושמחה

לא. בשיחות הר"ן (שיחה קנ"ה, ששם מסופר כל ההשתלשלות של תורה י"ז תניינא שאנחנו לומדים עכשיו): רבינו שאל את רבי נתן: האם אתה שמח בשבת קודש? ורבי נתן אמר: 'לפעמים אני פרום' (יש לי יראת שמים בשבת קודש) ורבינו אמר לו, שלא כך: 'בשבת קודש לא צריך להיות 'פרום', (יראה) אלא בשבת צריך לשמוח בשמחה הכי גדולה.

ועכשיו נוכל להבין שיראה של 'פרום' – ירא וחרד – זו סתירה לחירות והעונג של שבת קודש. רבינו אומר (בתורה י"ז הנ"ל): וז"ל: עקר החרות על ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת (ישעיה נח, יד) "אז תתענג על ה'", הנאמר בשבת, ועל ידי זה נעשה חרות, בבחינת (שם נח, יב) "כי בשמחה תצאו", שעל ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות פנ"ל ואזי היראה כראוי, בבחינת 'ירא שבת' (תקוני זמר תקון ט' דף כד), כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החל, פי עקר הכסילות – מחמת השעבוד. ובה מעלין היראות הנפולות, דהינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה, פי על ידי הדעת מרימין אותן. ועקר הדעת הוא בשבת על ידי השמחה, שעל ידי זה יש חרות ואזי הדעת בשלמות פנ"ל, עכ"ל.

יראת העונש בחול יראת הרוממות בשבת

לב. יש כמה מדרגות ביראה, יש יראה תתאה שהיא יראת העונש שהזוהר (בהקדמה דף יא:) קורא לה 'רצועה בישא' – וזו יראה רעה. אמנם אומר רבינו בשיחות הר"ן (שיחה ה') שאי אפשר בלי 'יראת העונש' וחייבים להתחיל בה, (רבינו אומר שבכל יום אדם צריך להתחיל לעבור מיראה תתאה ואחר כך יעלה יותר), אבל היראה של שבת קודש – זו 'יראת הרוממות'. זו יראה של שבת בחינת יראת בושת, 'בראשית – ירא בשת' – בשת אותיות שבת, שמתבייש מגדולת ה' ורוממותו. ואשרי מי שזוכה שכל ימיו הם בחינת שבת, שכל הזמן יש לו 'יראת הרוממות'.

מעלת הבושה מרוממות ה' ששומרת על האדם מכל חטא

לג. מובא בגמרא נדרים (דף כ'): תניא (שמות כ, כ): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" – זו בוששה. לבלתי תחטאו – מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא. (פירש הר"ן: דעל פניכם משמע בושת פנים, וכתוב מיד "לבלתי תחטאו"). מכאן אמרו: סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים: כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא. ע"כ. הדבר שמציל את האדם מכל החטאים – זו הבושה.

הבושה בעצמה היא כפרה

לד. אבל לא רק שזה מציל אותו שלא לחטא, אלא אפילו אם חס ושלום כבר נפלא בחטא, הבושה בעצמה יש לה כח לכפר, כמו שכתוב (יחזקאל טו, ג): "למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית וגו'", הגמ' בברכות (דף יב:) דורשת מפסוק זה שכל העושה דבר עבירה ח"ו ומתבייש בו, הקב"ה מוחל לו על כל עוונותיו. וזו התשובה של שבת, שיש לאדם בושה מרוממות ה' וגדולתו.

וע' היטב בלקוטי הלכות (שבת ז, נ), מה שהאריך להסביר שם בעומק גדול את ענין תשובה של שבת, שהיא בחינת תשובה על תשובה, ששייכת גם לגדולי הצדיקים שכבר אין להם בחירה, כמו משה רבינו, וכמו אדם הראשון קודם החטא.

בושה שבאה מידעת גדלות ה' יש בה עונג וחירות

לה. רק שעדיין צריך להבין, הרי הבושה לכאורה היא ייסורים, ואם כן מה הרווחנו בזה שיש לאדם בשבת 'יראת הרוממות' ומתוך כך הוא מתבייש מה, הרי כשאדם נמצא בבושה כזו, לכאורה זה לא חירות ועונג. והתשובה לזה, הנה רבינו אומר (ליקו"מ תורה ל"ח) בענין הבושה שהיא בחינת תפילין, בשבת לא מניחים תפילין גשמיות, אבל כשיש לאדם בשבת 'יראת הרוממות', שהיא יראה של תענוג גדול מצד אחד, שאדם מכיר בגדולת ה', ומצד שני מתבייש מה' יתברך, זה בחינת תפילין של שבת.

כלומר, הבושה הזאת, כיון שהיא באה מרוממות ה' יתברך אין בה ייסורים, אלא יש בה תענוג גדול מאוד, כמו שאדם בא למלך גדול מאוד, ויש לו בושה גדולה מאוד לעמוד ליד מלך רם ונישא כזה, ובפרט עם המלך מדבר איתו, הרי הוא מסמיק מרוב בושה וכמעט מרגיש שהוא מתבטל מעצמו, אבל יחד עם זאת האדם שזכה להכיר

ונבאר קצת את הדברים: "אז תתענג על הוי"ה" – שם הוי"ה שולט בספירת התפארת. ומה זה כביכול 'על הוי"ה'? זה בכתר העליון – בחי' עתיקא סתימאה, בחינת שם אהי"ה של הכתר. כלומר שכל הנקודה של שבת קודש זה לעלות – 'לכתחילה אריבער' – לבוא מלמעלה.

אפילו הגיהנום שובת בשבת

לח. בשבת כל יהודי פשוט ששומר שבת הוא קודש קודשים, כביכול אין לו שום עוונות – "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". ואפילו הגיהנום שובת בשבת כמבואר בגמ' (סנהדרין דף סה:), ושם מבואר שאפילו גוים לא נשרפים בגיהנום בשבת, אמנם אין להם מנוחה מהעונש כי רק אלו שזכו לשמור שבת קודש יש להם מנוחה בגיהנום בשבת. כמבואר בזהר פרשת תרומה (ח"ב סוף דף קנ:):

בשבת ובירחי (בראשי חודשים) ובזמני ובחגי, בהוא אתר נירא אשתכח, ולא אתדנו, אבל לא נפקי מתמן, בשאר חייבין דאית להו נייחא. כל אינון דמחללי שבתות וזמני, ולא חיישי ליקרא דמאריהון כלל, בגין למטר לון, אלא מחללי בפרהסיא, כמה דאינון לא נטרי שבת וזמני בהאי עלמא, הכי נמי לא נטריין ליה בהוא עלמא, ולית לון נייחא. ותרגום: בשבתות ובחדשים ובזמנים ובחגים, באותו מקום האש שוככת ולא נדונים, אבל לא יוצאים משם בשאר הרשעים שיש להם מנוחה. כל אותם שמחללים שבתות וזמנים ולא חוששים לכבוד רבונם כלל כדי לשמר אותם, אלא מחללים בפרהסיה – כמו שהם לא שמרו שבתות וזמנים בעולם הזה, כך גם לא שומרים אותו בעולם הבא, ואין להם מנוחה. וכפי הנ"ל הביאור הוא, שהסיבה שהגיהנום שובת בשבת, כי אלו שזכו לשמור את השבת, הקב"ה לא רואה את העוונות שלהם בשבת, כי אז הוא זמן של רחמים גמורים ופשוטים. וא"כ אין שום סיבה לדון אותם ולענישם, הרי לא רואים כביכול את העוונות שלהם בשבת.

הזהר הקדוש (פר' יתרו דף פב:) מכנה את המצוות – תרי"ג עיטין דאורייתא (וז"ל בתרגום ללשון הקודש: "שש מאות ושלשה עשר מיני עצה נתנה תורה לאדם להיות שלם ברבונו, משום שרבונו רוצה להיטיב לו בעולם הזה ובעולם הבא). שמירת שבת זו עצה טובה שהקב"ה נותן לנו כדי שנזכה לבחינת "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". ה' יזכנו לקדושת שבת קודש ולכל הטוב של שבת, אמנ

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

את המלך הגדול ולדבר איתו, יש לו תענוג עצום מאוד יחד עם הבושה. יש לו עונג וחירות גדול במוח, מעצם המחשבה שאני זוכה להכיר את המלך, וזו בחינת התשובה של שבת – 'בושה של שבת' מכח יראת הרוממות שאדם זוכה להכיר את ה' ית' בשבת קודש.

כל אחד נכוה מחופתו של חברו - שכר או עונש

לו. ונביא לענין זה ראייה מהגמרא בבא בתרא (דף עה.) דורשת על הפסוק (ישעיה ד, ה) "כי על כל פבוד חפה" – 'מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו' וכו'. אמר רבי חנינא: 'מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חברו' וכו', ע"ש. ושאלנו: לכאורה, אם כל צדיק נכוה מחופתו של חברו, ואוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה' – זה גיהנום לא גן עדן?

והסבר הוא ע"פ דברי רבינו הקדוש (תורה כ"א אות ה'), וז"ל: 'כל צדיק וצדיק נכוה מחפתו של חברו' – כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה, עכ"ל. ומבואר שם יותר בהמשך התורה, שענין הכוויה היא מהשגות גבוהות ברוממות ה' שצדיק אחד משיג, ואילו אצל הצדיק השני הקטן ממנו, השגה הזו היא מחינת 'מקיף' כלפיו, כלומר זה שכל גבוה מאוד כלפיו, ולכן הוא נכוה ובווער ממנו עדיין. וזה גורם לו בושה שהוא עדיין לא השיג את ההשגה הזו. אבל מצד שני, זה שהוא זכה להשיג השגה כזו אפילו בבחינת מקיף, הוא כבר ענין גדול מאוד מאוד, כי המקיף הזה בסוף ייכנס ויהיה אצלו 'שכל פנימי' – ויוכל להשיג אותו. ולכן אף שמצד אחד יש כאן בושה גדולה, שעדיין לא השיג את ההשגה הזו, אבל יש כאן תענוג גדול – תענוג גן עדן, מזה בעצמו שכבר אני משיג את השכל הזה בתור מקיף, ועוד מעט כבר אשיג אותו בתור 'שכל פנימי', כך שעם הבושה הגדולה יש תענוג גדול, וזו בחינת 'תשובה של שבת', 'יראת הרוממות', עיקר בחינת היראה של שבת.

עונג שבת קודש הוא מבחינת 'עתיקא סתימאה'

לו. הארכנו בענין ששבת קודש היא בחינת 'רחמים גמורים ופשוטים שאין בהם תערובת דין כללי, ובה מבואר את הענין של עונג שבת, כי על הפסוק (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וגו' אז תתענג על ה'", ודורש הזהר הקדוש בפרשת יתרו (ח"ב דף פג:), וז"ל: 'ביומא דשבתא, בסעודתא תננינא, כתיב "אז תתענג על ה'" – על ה' ודאי, דההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא, וכלהו עלמין בחדוותא, ושלמי וחדוותא דעתיקא עבדינן, וסעודתא דיליה הוא ודאי. ותרגום: ביום השבת, בסעודה השנייה כתיב אז תתענג על ה'. על ה' ודאי. שאותה שעה נגלה העתיק הקדוש, וכל העולמות בשמחה, והשלמות והחדוה של העתיק אנו עושים, וזוהי סעודתו ודאי. זה המקום הגבוה מאוד של 'תענוג שבת קודש', הספירה של 'עתיקא קדישא'.

הבעל שם טוב הקדוש (בראשית אות ל"ו), וז"ל: "אז תתענג על ה'", כביכול למעלה מה, אלא ישים כל עצמותיו אל התענוג שהוא פי הלא הוא חלק מעולם התענוג, ויבוא הוא אל עולם התענוג, והוא יושב באן ואוכל והוא שם בעולם התענוג, וכשצריך ועשה תענוג לעצמו מביא תענוג של ה' יתברך אל כל העולמות, עכ"ל.